

יפהפיה בחדר במלון

לצועני. הכל הוכנס למחשב המיטראתי. המבטיח סיקור מחלט על הצועני מלידתו ועד מותו. נציגי הצוענים — המועצה המרכזית של הסינטי הרומה בגרמניה — מחתה על הפללה זו של עם שלם, ועל הקביעה כי המוצא הלאומי-הגינטי-השיבטי הוא התופך את האדם לפושע פוטנציאלי. הם שואלים, בר צדק: מהו ההבדל בין קביעה זו ובין הדברים שנאמרו, בשעתו, על היהודים?

עתה נושח תויות, והוא מאלף ביותר. ביטאון של גוף הקרוי איגוד פקיד-פליטים גרמניים (קרי: שוטרים) מגיב על מחאת הצוענים במאמר ארסי נגד ההשמדות של צוענים פוליטיים מסויימים, המבקשים להפחית מהשיבות של "עבירות של קבוצות-צוענים פליליות". הוא מוחה, כמובן, על תהשוואות עם הרייך השלישי. פגישה של נציגי הצוענים עם ראש המיטטרה בוטלה, מפני שהצוענים הפגינו באותה עת לפני בניין המיטטרה. רק ב-1982 הודה הקאנצלר הגרמני רימשית בביצוע רצח-העם הנאצי בצוענים. נראה כי הדבר אינו מסריע לשילטונות להמשיך באיסוף הנתונים עליהם, שבו הוחל בימי הגסטאפו של הימלר.

כל זה מעציב למדי. למיקרא הדברים נזכרתי בסיפור שסיפר עד במישפט-איכמן. הוא ישב באחד ממחנות-המוות — נדמה לי שהיה זה אושוויץ — ובאחד הימים שמע שירה אדירה, כאשר ניגש לחלון ראה שבט שלם של צוענים מגיע למחנה, כשהוא מנגן ושר. כל בני השבט הושמדו בתאי-הגזים. יחד עם היהודים. חבל שלשרידיה-הפליטה היהודיים לא איכפת מה קורה לשרידיה-הפליטים הצוענים.

הקדמה להקדמה

אין הרבה דברים המחמיאים יותר מאשר בקשה לכתוב הקדמה לספר. זה הופך אותך לאישיות, למי שהבנתו בעניין היא שדבר, ובמרומו — מי ששמו יכול לעזור למכור ספר. לכן לא יכולתי לסרב כאשר פנה אלי הד"ר עימנואל הדר וביקש ממני לכתוב הקדמה לספר שלו. ולא על עניין מישינו, כמו מלחמה ושלוה, אלא על דבר חשוב באמת: חתולים. הסכמתי, דחיתי, דחיתי — ולבסוף כתבתי.

עכשיו יצא הספר חתולים, והוא ישמח את ליבו של חובבי העצות המעשיות שבו, הצעירים החמודים של נורית יובל, הכריכה המרשכת, המראה חתול סיאמי במלוא הדרו. ו...אה... כן, זה הקדמה שלו.

כל זה אינו אלא הקדמה, תירוץ להעתיק כאן את ההקדמה. אז הנה היא:

חובבי-חיות מתחלקים, בדרך כלל, לשני מחנות: אותם המעדיפים כלבים ואתם המעדיפים חתולים.

שחוריה-הכלב יודעים שאין כמותו כידר. הם משתו-קקים לייצור חי, שהם יכולים לסמוך על נאמנותו עד מוות. רבים מהם זקוקים למישהו שיציית להם ציות עיוור. הכלב אינו רק יריד בנפש. הוא גם עבד.

שחוריה-החתולים מחפשים יחסים אחרים. החתול הוא חיה ריבונית, בת-חורין. לעולם לא ישתעבד לאדם. לעולם לא יציית לו. אי-אפשר, לאלוף חתול, אכן, אין כל "תועלת" בחתול. אין הוא ממלא כל משימה שהיא ביחסי הארונים עם תתולים, גבר בליבי החסד כי גם תועלתו של החתול בלכידת עכברים אינה אלא אגדה, שהומצאה על-ידי חובבי-חתולים מבווישים, שביקשו להוכיח לוולתם שיש תועלת כלשהי בחביבים.

אם כן, מה מביא אדם לקשר את נפשו בחיה מורה זו? מי שאהב חתולים, אהב בעלי-חיים גאים, המגלי-מים את תורתו. היחסים בין אדם וחתול יהיו מרשתתים לעולם על שיוויון — במיקרה הטוב ביותר. לא פעם היה נדמה לי שהחתולים מאמינים כי הם בעלי-הבית, וכי תפקידי שלי, כדייר-מישנה בדירתנו המשותפת, הוא לשרת. לספק אוכל ומים, לנקות ולהחליף את החול.

כמה פעמים בחיינו של בעל-החתול — וזהו, כמובן, מונח כוב, כי אין "בעל" חתול, ואין אדם יכול להיות "בעל" של חתול — הוא תמה על חתולו? כמה פעמים התבוננ בעיניו החתומות של החתול ושאל את עצמו: מה יעובר בראשו? על מה הוא חושב? אילו מחשבות עמוקות מתגבשות מאחורי עיניים מיסטוריות אלה? לא ייפלא כי המצרים הקדמונים האמינו כי החתול הוא אל.

יש ונוצרת ביניכם הבנה אמיתית, ולוא לרגעים מעטים, מאוחר בלילה, כשאתה יושב בכורסה והחתול מתפנק בחיקך ושותל כן מבט עמוק-עמוק. אז נדמה לך שאתה והחתול הגעתם זה אל ניבכי הנשמה של זה, וידידות זו ממלאה אותך סיפוק עמוק, שהידידות עם הכלב אינה יכולה לספק.

אני אובייקטיבי. אני אהב את כל בעלי-החיים. אני משוגע לכלבים. אך את החתול אני אהב מכל. בעיני הוא סמל השלמות, סמל היופי, סמל הדרור.

שמות אלה גזרים מן היוונית, "אצינקאנוס" או "אתני" גאנוס, כלומר: אותם שאין נוגעים בהם. זה מזכיר את הפאריאס בהודו. באנגלית הם נקראים "גיפסיס", על שם איג'סט (מצריים). גופט" הוא השם העתיק של מצריים, ומכאן גם שם של ה"קופטים".

הצוענים הם, כנראה, חברי קאסטה הודית נמוכה, שהיגרו מהודו הצפונית לפני 2300 שנים, ושהגיעו לאירופה דרך פרס ותורכיה. בדרך הם התמזגו עם שב-

אורי אבנרי

יונתן אישי

טים אחרים, שנטו גם הם לאורח-חיים יידי. למרות תערובת זו הם מהווים גזע נפרד וברור.

מניין לי כל אלה? פשוט מאוד: זה כתוב בספר נאצי משנת 1936, שבה להסביר למישפטנים את המעמד המישפטי של הצוענים ברייך השלישי. כמי שאינם שייכים לגזע הארי, הם לא היו זכאים לאזרחות של הרייך הגרמני, כי בגרמניה הנאצית — כמו בפילוסופיה של "הרב" לאיר כהנא — האזרחות היתה פונקציה של ההשתייכות הגזעית.

חשוב היה לגרמנים לקבוע כי למרות שבאו מהודו, אין הצוענים שייכים לגזע היהודי. כי לפי תורת-הגזע הנאצית, ההר"ם שייכים לגזע ה"ארי", הנקרא גם "אינ-דרגרמני". הצוענים הוצאו מכלל זה — ועל כן הם הושמדו בטיטונות במחנות-המוות, לצידם של היהודים.

הצוענים קוראים לעצמם כיום בשם "סינטי" ו"רומה", ויש להם נציגות משלהם בגרמניה. זו נאותה לשלוח לי — ולכמה עשורת אנשים אחרים בעולם — דף-הסברה, שהיפנה את תשומת-לבנו לכך שגרמניה הנוכחית ירשה בגרמניה הנאצית את היחס לצוענים. בעוד שהיא מכה על הסא לגבי מה שעשו הגרמנים ליהודים, ואף שילמה להם פיצויים ושילומים, לא השתנה כנראה הרבה השילטון הגרמני ביחס לצוענים.

ולראייה: אותו ספר נאצי שימש מקור גם למערך-הדרכה של המיטטרה הגרמנית הנוכחית. זו הפגיזה, עוד ב-1968, הנחיה לשוטרים, שכללה פסוקים שלמים מן היצירה הנאצית. עיקרה: הצוענים נוטים לפשע. זה סבוע באישיים הגזעיים. אין הם מסוגלים להתיישב במ-קום אחד, הם שונאים את העבודה, הם מקור לפשיעה. ומכאן: יש לפקח עליהם בכל עת ולדחוק על תנועותיהם.

ביאטה ופרז' קלארספלד

המיטטרה הגרמנית אף הקימה מוקד ארצי מיוחד במיני-כן, שכל התנה-מיטטרה חייבת לדווח לו על תנועת הצוענים בסביבתה. לצורך זה אף הונפק טופס רישמי מיוחד. גם הלוסדות של מירש-התושבים, רושמי-הגזע-אין ומישרידיה-הסעד חוייבו לדווח על כל פעולה הנוגעת

כאשר אתה עומד ונואם לפני קהל, קורה לך לעיתים קרובות שאתה, "נעל" על מישהו — או מישהם — בקהל. מבין ים הפנים האלמוניות שלפניך, אתה שם לב לפניו של מישהו או מישהם, ובוזון בהן את התגובה לדבריך. הדבר נעזר לך לבדוק במהלך הנואם אם דבריך נקלטים, משכנעים או נדחים.

ב-1968 הוזמנתי בפאריס להופיע בכינוס של גוף הקרוי "התנועה נגד גזענות ואנטי-שמיות". בשעת ההר-צאה זה קרה לי שוב: גזענות לי שמישהו בקהל מקר-שיבה לדברי בתשומת-לב מיוחדת. מכיוון שהיתה זאת צעירה יהפיה, לא היה גם לי קשה לשים לב אליה.

לא התפתתי כאשר הצעירה ניגשה אלי אחרי ההר-צאה. היא היגה את עצמה בשם ביאטה קלארספלד ושאלה אם היא יכולה לראיין אותי למען עלון-סטודנטים כלשהו. קבענו פגישה למחרת היום במלון שלי. הייתי די מסוקרן לדעת איך תפתח הפגישה.

גרתי בחדר קטן במלון קטן, שדורת סטודנטים. בשעה היעודה הופיעה הגברת הצעירה, השתרעה על המיטה — פשוט לא היה מקום אחר לשבת בו — והפ-עלה רשם-קול. אני מודה שהתאכזבתי במיקצת. היה ברור כי הפגישה תהיה אידיאולוגית בלבד.

ביאטה אמרה שהיא מתכוונת לפרסם ראיין עימי בעלון של "האופוזיציה-החזק-פרלמנטרית" בברלין. היה זה בימי הסערה הגדולה של "מהפכת-הסטודנטים" ה-שמאלית-קיצונית בצרפת ובגרמניה. ובסיה היו טענות חמורות ביותר נגד מדינת-ישראל. מדוע היא תומכת בניאר-נאציים? מדוע היא עוזרת לקורט-גיאורג קיוינגר, הקאנצלר הגרמני הימני? (זמן קצר לאחר מכן הדהימה ביאטה היפה את העולם, כאשר ניגשה אל קיוינגר באיטה פרמבית, וסטרנה על לחיו).

הסברתי כי חלק מן האשמה למצב רובצת גם על השמאל הקיצוני בגרמניה, התוקף את ישראל בלי אבחנה, בעוד שדווקא הימין הגרמני תומך בישראל כדי לחפות על עברו הנאצי. אמרתי שלדעתי אין לממ-שלת-ישראל (ראשיה-המשלה היה אז לוי אשכול) יחס עויין אוטומטי לשמאל החדש.

"אם כן, מדוע תקף השגריר הישראלי אשר בן-נתן את השמאל, והישווה אותו לנאציים?" קראה ביאטה בלהט.

הסברתי לה שבן-נתן נקרא בישראל "ארתור היפה", אך לא "ארתור החכם". ובשטף הדיבור הפלסתי, לצערי, את המילה "אדיוס".

דיברנו במשך יותר משעתיים, והיא הקליטה את הכל, כעבור כמה שבועות נדהמתי להיווכח כי היא תימ-צתה את הכל בראיין קצר, שהעוקף העיקרי בו היה דווקא אותה פליטת-יפה של בן-נתן. הדבר גרם לסערת רחוחת בכנסת, שרה-חוק אבא אבן הגיב על כך מעל הנוכח והתקפתי מכל הצדדים.

פסחתי על עצמי על שנפלתי בפח של צעירה יפה, שמשכה אותי בלשון. כעשתי גם עליה. אמרתי לעצמי: כאלה הם אנשי השמאל החדש הקיצוני, חסרי-אחריות. שינאתם לימין הישראלי מעבירה אותם על דעתם. על כן נדהמתי, כעבור כמה שנים, כאשר ביאטה קלארספלד החלה קושרת קשרים עם אישים בישראל. וראה זה סלד: כימעט כל קשריה היו עם אנשי הימין, פסגים של אנשי חרות ושמאל תמיר, שטבע אז את הסיסמה "שטח משוחרר לא יוחזר!".

מאז אני בעל יחס חצוי כלפי הגברת קלארספלד. ביא-טה היא גרמניה נוצריה, בת למי שהיה חייל הוורמאכט. היא באה לפאריס כדי ללמוד צרפתית. הכירה את סרג' קלארספלד במיקרה במטרו ונישאה לו. סרג' הוא יהודי צרפתי ואביו הושמד באושוויץ.

בני-הזוג הקדישו את חייהם לרדיפה אחרי פושעי-מלחמה נאציים, והיו להם הצלחות לא-מעטות. אפשר לרושם לזכותם את הגברת קלאוס בארבי, קצין-הגסטאפו, על-ידי בוליביה לצרפת. כתוצאה מכך ייערך, כנראה, מעין מישפט-אייכמן צרפתי.

אך אין אפשר לדוןף נאצים קשישים בכל העולם, ולקיים יחסים עם מנהיגים ישראליים המספחים מגמות ניאיר-פאשיסטיות בישראל? אין אפשר לדרוש מן העולם לחזור את מישעי הגרמנים בשטחים שכבשו, ולא להגיד אף מילה אחת על המתרחש בשטחים הכבושים על-ידי?

בעיני זה די מורר. בירכתי לביאטה היפה על חלקה בפרשת-בארבי מהולת בכמה תמחות עזות.

רצח העם השני

מה זה צועני? לפי מילון גור, "צוען" הוא, נע ונד, שאין לו מולדת ומקום-משוכ בבתו. "צוענים" הם, שוב לפי גור, בני השבט השחרחר, יוצא הודו, העובר ונודד תמיד בכל הארצות ועוסק על פי רוב בחרושת-ברזל ובניחוש וקסמים, ויש מהם גם מנגנים. בשנות מערביות רבות הם נקראים סיגאני" (הונגרי-רית), "ציגוינר" (גרמנית), "סיגאן" (צרפתית) וכדומה.